

Gå før han slår!

TEKST

Magne Raundalen

PUBLISERT 5. mai 2009

Magne Raundalen, denne månedens kronikkforfatter, er bestefar og spesialist i barnepsykologi, knyttet til Senter for Krisepsykologi i Bergen. Sammen med Marit Netland, Kjell Underlid, Ingunn Skre, Guri Vindegg og Peder Kjøs er han invitert av Tidsskriftet som fast kronikør. Neste måned: Marit Netland.

Oppslaget på forsiden av VG dagen før 8.mars i år om at du skal tilgi fysisk mishandling fra din partner, var i form og innhold skadelig for kampen mot det å akseptere vold i familien. Spesielt graverende var det at hensynet til barn var helt fraværende. Riktignok anbefalte man en grense for volden som kunne virke tilforlatelig, nemlig at tilgivelsen bare gjaldt første nedslagning. Den forslåtte pålegges å vise raushet og storsinn fordi det kan være en betydelig gevinst i den andre enden: Hvis du strekker deg nå, kan du unngå at mye god kjærlighet legges i ruiner på grunn av et hendelig uhell.

Det mest provoserende med dette utgangspunktet for debatt er at man på den ene side sier at vold i familien er en offentlig sak, men deretter foreslår at det mellom deg og din partner kan forbli en tilgitt hemmelighet; kanskje burde han søke profesjonell hjelp hos en som har taushetsplikt. Det kan bli mange hemmeligheter. Oppslaget viser igjen at voldskriminalitet i familien, endog med barn til stede, først skal prøves med tilgivelse bak lukkede dører. Selv Kong Christian den Femte (1687) ligger hakket foran dette debattnivået. I hans over tre hundre år gamle lov heter det at utøver av alvorlig vold i hjemmet skal straffes som om voldshandlingen ble utøvet mot en fremmed! Vår våkne politidirektør har sendt brev til sine folk om at vold i hjemmet i utgangspunktet ikke er en episode, de skal betrakte det som en oppdaget tilstand de skal følge opp.

«De kontrollerende mennene er blitt langt mer forsiktige med å slå, kanskje slår de voldsomt bare én gang»

I forbindelse med prosjektet «Barn som lever med vold i familien» har jeg sittet dager og kvelder på Krisesenteret for kvinner hvor jeg har møtt dem som i dag kommer og går, og møtt dem når de kommer igjen. Jeg forstår derfor meget godt at ansatte på krisesenteret

ble rystet av 7. mars-oppslaget. Flere blant dem har tatt imot de forslåtte så lenge vi har hatt krisesentre for kvinner i Norge. De vet som jeg at det å tilgi første gang kan innlede årelange opphold i helvete – med barn. Ved ett av krisesentrene fortalte de meg at da de startet opp på midten av 70-tallet, førte de statistikk over hvor lenge de krenkede hadde levd med vold i familien før de søkte tilflukt første gangen. I gjennomsnitt var det over tolv år.

Mange blant de nye kvinnene på Krisesenteret i dag er svært unge med små barn, og de ansatte kan fortelle at volden de rapporterer om, ikke er så høyfrekvent fysisk som tidligere. De mener faktisk, noen av de erfarne jeg har snakket med, at det å slå er blitt mye sjeldnere. De og jeg tror at det er fordi det å slå får langt mer alvorlige følger i dag, med voldsalarm og besøksforbud som aktive virkemidler. Dessuten godtar ikke og tilgir ikke de unge kvinnene på samme måte som før. Sett på denne bakgrunn kan utspillet om tilgivelse rett og slett betegnes som å skru klokken tilbake. Det er faktisk en klar observasjon at flere av utøverne slår én gang og det ettertrykkelig, og flertallet blant dem slår med små barn til stede. Om de blir tilgitt, kan de deretter herse og herske ved hjelp av trusler og frykt for vold, og det i lang tid framover.

Selv fikk jeg ikke med meg den videre tv-debatten, men jeg har fått referert at både barneministeren og Barneombudet brakte inn barneperspektivet, og at de foretok all nødvendig skadebegrensning av det opprinnelige oppslaget. I det følgende vil jeg likevel kort begrunne hvorfor jeg blir så provosert av et tilgivelsesbudskap uten at man tar barn med i regnskapet. Min beste referanse er rapporten fra en faggruppe i California som gjennom år har hatt samtalegrupper med barn som lever med vold i familien. Den meget leseverdige rapporten har fått tittelen «A Safe Place to Grow» (Roseby, V., 2005). Forfatterne er ikke i tvil om hvem som betaler den høyeste prisen for en tilgivelse dersom den fører til at man blir sittende fast i et parforhold med et kronisk, høyt konfliktnivå, med eller uten fysisk vold. De understreker at de rammede barna må finne en måte å leve på i sitt oppvekstmiljø uten støtte fra sine foreldre, som ofte er upålitelige, ustrukturerte og til tider mishandlende også overfor barnet.

Barna kan ikke stole på foreldrene når det gjelder trygghet, ei heller at de kan hjelpe dem til å finne trygghet hos andre. Derfor må barna selv sørge for sin egen sikkerhet. Det fører til at de bruker mye av sin psykologiske energi på å identifisere emosjonell og fysisk fare. Disse barna er alltid kampklare, og de ignorerer informasjon som ikke direkte betyr angrep på deres sikkerhet og trygghet. I alle sosiale situasjoner har de en overopptatthet på hvem de kan ha tillit til, om noen. De som skaper denne utryggheten, er foreldrene, fordi de ikke mestrer sitt eget samliv og samspill. Det innebærer at barna får en utpreget dobbelhet, et slags dobbeltbilde av foreldrene: De er nære personer som samtidig kan utføre positive kjærlighetsfulle handlinger, og deretter fremme uforutsigbare negative sinnsstemninger og direkte utøvelse av vold. Lederne for barnegruppene siterer en tiåring som stadig drømte at han hadde to tvillingfedre. «To menn som ser ut som pappa, men de er det ikke.» I drømmen prøvde den ene av tvillingfedrene å beskytte ham, mens den andre var skremmende.

Oppsummert kan vi si at mange blant disse barna kan virke både kompetente og modne, men de er i virkeligheten på en grunnleggende måte alltid på vakt og alltid mistenksomme. De har lært at de kun er sin egen hjelper. Det eneste de egentlig har kontroll over, er sine egne ofte feilaktige tolkninger og tanker, og det gjør at de er svært motstandsdyktige mot nye erfaringer som kunne føre til vekst og utvikling. Dette innebærer igjen at indre ressurser til å håndtere vikeligheten blir underutviklet. Paradokset er at det kun er i deres eget plyndrede indre at de kan hente mening og midler til å vakle videre i livet. De utvikler ofte tøffe holdninger uten nyanser, og deres empati eller kapasitet for empati er til dels ruinert av deres sort/hvitt-tenkning. På den annen side skjer det ofte at de overveldes av situasjoner og føler seg dumme, hjelpeløse og fremmedgjorte. Som unge kjemper de med et bristende indre, og de har vanskeligheter med å formidle en sammenhengende historie om sitt eget liv. Vi trenger ikke fantasi for å forestille oss hvordan de kan utvikle seg som partner og far når problemene tårner seg opp.

En sen kveld blir jeg tilkalt til Krisesenteret fordi en mor med toåring er ankommet, og hun ber om å få snakke med psykolog. Hun ble slått første gang i svangerskapet, i magen, hvor hun hadde deres første barn. Var slaget et uhell på grunn av emosjonelt kaos? Kanskje trodde hun det, men hun kunne ikke la være å tenke på at hun var blitt ringt opp og advart av hans tidligere partner. Etter at hun var blitt alvorlig slått for andre gang, tok hun kontakt med denne kvinnen. Historien hun da ble møtt med, var så redselsfull at hun pakket og dro rett til Krisesenteret. Hvorfor hadde han vært så mye mildere med henne? Hun hadde bare én forklaring: Hun hadde hele tiden gitt etter for de mest urimelige krav – håpet og tilgitt, for å bruke hennes egne ord. Gang på gang har jeg i den senere tid hørt denne setningen uttalt av erfarne fagpersoner på Krisesenteret: Psykisk mishandling og trusler er i ferd med å bli et hovedproblem. De kontrollerende mennene er blitt langt mer forsiktige med å slå, kanskje slår de voldsomt bare én gang. La meg derfor avslutte med følgende utsagn fra en ung mor som flyktet før hun ble slått: «Det er kanskje vanskelig for dere utenforstående å skjønne at et blikk kan inneholde en drapstrussel.»

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 46, nummer 5, 2009, side 490-491

TEKST

Magne Raundalen

+ [Vis referanser](#)

Referanse

Roseby, V. 2005. A Safe Place to Grow. Haworth Press, N.Y. USA